

Szoboszlai János

**A kutatási téma címe:
Kisajátításon alapuló művészet**

A téma részletesebb leírása:

A kisajátítás a művészettörténet-tudomány 1980-as években bevezetett kategóriája. Az eredetileg angol appropriation art szóösszetételt Egyesült Államok-beli elméletírók használták először az 1980-as évek első felében, amikor többek között Sherrie Levine, Richard Prince és Cindy Sherman amerikai képzőművészek műalkotásait elemezték. A terminus alkalmazása az 1980-as évek második felétől általánossá vált: Arthur C. Danto, Rosalind Krauss, Craig Owens, Douglas Crimp vagy Hal Foster, tehát jelentős teoretikus apparátussal rendelkező kutatók használták. Az appropriation art kifejezés e kutatók szövegeiben egyikévé vált a modern-posztmodern átmenet leírását és értelmezését szolgáló diskurzus legfontosabb kategóriáinak. Akár Owens (aki a kisajátítás folyamatában tipikus posztmodern jellegzetességre ismer), akár Danto (aki művészetfilozófiai fejtegetéseiben a kisajátítás retorikáját, vagyis a kisajátított eredeti és az új viszonyát tartja kardinális kérdésnek) használja e terminust, mindketten – csakúgy mint kollégáik – egy termékeny, de nyitott kategóriaként alkalmazzák a kisajátítást. A teória nem csak az 1980-as évek amerikai művészetében megfigyelhető jellegzetességként értékeli, hanem a művészet történetének korábbi időszakaira visszamenőlegesen is alkalmazzák, például a kisajátítást mint művészi koncepciót külön szempontként bevezetve tárgyalják újra Marcel Duchamp 'ready-made'-jét.

A kutatók megállapítják azt, hogy a kisajátító technikája az eredetinek mint jelnek az átvétele és áthelyezése. Az átvétel módja a reprodukálás, az újraalkotás, vagy a módosított újraalkotás. A átvétel csak akkor eredményes, ha az eredeti és az új közötti kapcsolat explicit (például vizuálisan hasonló) marad. Az átvett eredeti mint jel az új kontextusban jelölő funkcióba kerül, mert egy új jelölttel kombinálódva alkotja az ilyen módon létrejött második szint jelét. Ennek az új jelnek a létrehozása a kisajátítás intenciója. A kisajátítás nem hamisítás, mert nem kívánja a második szint jelét azonosítani az elsővel.

A kisajátítás művészete a ready-made, az intézménykritika és a konceptuális művészet által kijelölt tradíciót tartja fenn és folytatja tovább. Az 'appropriation art' esztétikája ellenzi a műtárgynak a művészettörténet és a jog által megteremtett féltis-státuszát. A kisajátítás nem tartja tiszteletben az eredetiséget, a szerző és mű viszonyának hagyományos, modern értelmezését. Defetiszizálja az eredeti, autonóm műtárgyat és a művészet modern intézményes keretét. Analizálja és kritizálja ezt a keretet. Új javaslatot tesz a művészet lényegére vonatkozóan, s nyilvánvaló, hogy az új célja a régi meghaladása, zárójelbe tévése, dekonstrukciója. A kisajátítás a modern művészet és az azon alapuló szerzői joggal szembeni konfliktus kialakítására törekszik, mivel a kisajátítás jogi korlátozása lényegében ugyanazt az ellenálást fejezi ki, mint a kisajátítás történeti/esztétikai szempontú elutasítása.

A téma meghirdetése elsősorban olyan alkotóknak szól, akiknek művészeti koncepciója a kisajátítás fent összefoglalt koncepciójával azonos, vagy ahhoz hasonló, illetőleg a reagál a történeti kisajátításokra.